رویش روان شناسی، سال۱۵، شماره ۱، شماره پیاپی ۱۱۸، فروردین ۱۴۰۵
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),15(1), 2026

نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار در رابطه بین نگرانی از طرد و پرخاشگری در دانشجویان

The mediating role of maladaptive coping strategies in the relationship between rejection concern and aggression in students

ساناز پاکروان
دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی بالینی، واحد علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
سارا هاشمی (نویسنده مسئول)
استادیار روانشناسی سلامت، گروه روانشناسی بالینی، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

Sanaz Pakravan
Master Student in Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, TeMS.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.
Sara Hashemi *
Assistant Professor, Department of Clinical Psychology, SR.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.
hashemi2026@iau.ir

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار در رابطه بین نگرانی از طرد و پرخاشگری در دانشجویان انجام شد. این پژوهش توصیفی-همبستگی از نوع مدلیابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این مطالعه شامل دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم پزشکی تهران در سال ۱۴۰۴ بود. ۲۴۰ نفر به‌عنوان نمونه به روش هدفمند بر اساس ملاک‌های ورود و خروج در یک نظرسنجی آنلاین شرکت کردند. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه مقابله با شرایط استرس‌زا (CISS؛ اندلر و پارکر، ۱۹۹۰)، پرسشنامه‌ی حساسیت به طرد (RSQ؛ داونی و فلدمن، ۱۹۹۶) و پرسشنامه‌ی پرخاشگری (AQ؛ باس و پری، ۱۹۹۲) استفاده شد. تحلیل داده‌ها به روش تحلیل معادلات ساختاری انجام شد. براساس یافته‌ها شاخص‌های برازش مدل پیشنهادی از برازندگی مطلوب برخوردار بود. یافته‌ها نشان داد که نگرانی از طرد و راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار به‌طور مثبت و معنادار با پرخاشگری رابطه مستقیم داشت (P<۰/۰۵)؛ همچنین نگرانی از طرد و راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار به طور مثبت رابطه مستقیم و معنادار داشتند (P<۰/۰۵)؛ یافته مربوط به آزمون بوت استرپ نیز نشان داد که راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار در رابطه بین نگرانی از طرد و پرخاشگری نقش میانجی داشت (P<۰/۰۵). در مجموع یافته‌ها دلالت بر این دارند که نگرانی از طرد به‌صورت مستقیم و همچنین با نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار با پرخاشگری رابطه دارد.

واژه‌های کلیدی: *نگرانی از طرد، راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار، پرخاشگری، دانشجویان.*

Abstract

The present study aimed to determine the mediating role of maladaptive coping strategies in the relationship between rejection anxiety and aggression in students. This descriptive-correlational study was of the structural equation modeling type. The statistical population of this study was students of Islamic Azad University, Tehran Medical Sciences Branch in 2025. A purposive sample of 240 people participated in an online survey based on inclusion and exclusion criteria. To collect data, the Questionnaire on coping with stressful situations (CISS; Endler & Parker, 1990), the Rejection Sensitivity Questionnaire (RSQ; Downey & Feldman, 1996), and the Aggression Questionnaire (AQ; Boss & Perry, 1992) were used. Data analysis was performed using the structural equation modeling method. The fit indices indicated that the proposed model had a favorable fit. The findings showed that rejection concern and maladaptive coping strategies were positively and significantly related to aggression (P<0.05); rejection concern and maladaptive coping strategies were positively and significantly related to aggression (P<0.05); The finding of the bootstrap test showed that maladaptive coping strategies played a mediating role in the relationship between rejection concern and aggression (P<0.05). The findings imply that rejection concern is directly related to aggression as well as through the mediating role of maladaptive coping strategies.

Keywords: *Rejection Concern, Maladaptive Coping Strategies, Aggression, Students.*

نوع مقاله : پژوهشی | **دریافت:** بهمن ۱۴۰۴ | **پذیرش:** بهمن ۱۴۰۴ | **ویرایش نهایی:** فروردین ۱۴۰۵

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]

[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

مقدمه

پرخاشگری[۱] در دانشجویان می‌تواند منجر به مجموعه‌ای از پیامدهای ناسالم شود که هم بر زندگی شخصی و هم تحصیلی آنها تأثیر می‌گذارد. از دیدگاه آموزشی، رفتار پرخاشگرانه اغلب منجر به اقدامات انضباطی مکرر، تعلیق و کاهش قابل توجه عملکرد تحصیلی به دلیل کاهش تمرکز و مشارکت در کلاس درس می‌شود (لیم[۲] و همکاران، ۲۰۲۵). از نظر اجتماعی، این دانش‌آموزان اغلب با انزوا و طرد از سوی همسالان مواجه می‌شوند که آنها را از حمایت اجتماعی ضروری و رشد سالم بین فردی محروم می‌کند (اوتلی[۳] و همکاران، ۲۰۲۲). پیامدهای روانشناختی آن نیز به همان اندازه شدید است، زیرا پرخاشگری مزمن اغلب با افزایش سطح اضطراب، افسردگی و بی‌ثباتی هیجانی طولانی مدت مرتبط است (کاروگلان یلماز[۴] و همکاران، ۲۰۲۳)؛ بر این اساس توجه به عوامل مرتبط با پرخاشگری به‌منظور شناسایی دقیق این رفتار نابهنجار از اهمیت بالایی برخوردار است.

در پژوهش‌های روانشناسی، پرخاشگری عموماً به‌عنوان هر رفتاری که با هدف ایجاد آسیب جسمی یا روانی به موجود زنده دیگری که انگیزه اجتناب از چنین رفتاری را دارد، تعریف می‌شود (کرستین و گریتمیر[۵]، ۲۰۲۴). پژوهشگران بین چندین شکل از این ساختار، به‌ویژه پرخاشگری پیشگیرانه، که وسیله‌ای حساب شده و خونسرد برای رسیدن به یک هدف است، و پرخاشگری واکنشی، که پاسخی خصمانه و تکانشی به تحریک ادراک شده است، تمایز قائل می‌شوند (سیان[۶]، ۲۰۲۴). از دیدگاه بیولوژیکی، مطالعات اغلب تمایلات پرخاشگرانه را به عوامل عصبی-زیستی مانند عدم تعادل هورمونی یا ساختارهای خاص مغز مانند آمیگدال و قشر جلوی مغز مرتبط می‌دانند (وو[۷] و همکاران، ۲۰۲۶). با این حال، نظریه یادگیری اجتماعی تأکید می‌کند که پرخاشگری یک رفتار آموخته شده است که از طریق مشاهده و تقلید از مدل‌ها در خانواده یا رسانه به دست می‌آید (خادکا[۸]، ۲۰۲۴). مدل‌های چند بعدی مدرن، مانند مدل پرخاشگری عمومی (GAM)[۹]، این دیدگاه‌ها را با این پیشنهاد که ویژگی‌های شخصی و متغیرهای موقعیتی برای ایجاد حالت‌های پرخاشگرانه در تعامل هستند، ادغام می‌کنند (کرستین و گریتمیر، ۲۰۲۴)؛ طبق مدل مدل پرخاشگری عمومی عوامل تعاملی و شخصیتی همچون نگرانی از طرد[۱۰] می‌تواند نقش مهمی در رفتارهای پرخاشگرانه داشته باشد (قروملی[۱۱] و همکاران، ۲۰۲۲؛ ژو[۱۲] و همکاران، ۲۰۲۳).

پژوهش‌های روانشناسی نشان می‌دهد که نگرانی از طرد، که اغلب به عنوان حساسیت به طرد شدن از آن یاد می‌شود، به عنوان پیش‌بینی‌کننده مهمی از رفتار پرخاشگرانه در تعاملات اجتماعی عمل می‌کند. افرادی که نگرانی بالایی در مورد طرد شدن دارند، نسبت به نشانه‌های اجتماعی بسیار حساس و تحریک‌پذیر هستند و اغلب اقدامات خنثی یا مبهم را به عنوان نشانه‌های عمدی طرد تفسیر می‌کنند. این درک تحریف شده، پریشانی هیجانی شدیدی را ایجاد می‌کند که طبق فرضیه "طرد-پرخاشگری[۱۳]"، اغلب به عنوان نوعی پرخاشگری دفاعی یا واکنشی بروز می‌کند (لو[۱۴] و همکاران، ۲۰۲۵). پژوهشی نشان داد که مسیرهای عصبی فعال شده توسط طرد با مسیرهای مرتبط با درد جسمی همپوشانی دارند و منجر به طغیان‌های تکانشی به عنوان یک مکانیسم مقابله‌ای اولیه می‌شوند. علاوه بر این، ترس از طرد شدن می‌تواند ظرفیت خودتنظیمی شناختی دانشجویان را کاهش دهد و سرکوب تمایلات خصمانه را در طول درگیری‌های بین فردی مختل سازد (اسنبرگر و لیبرمن[۱۵]، ۲۰۲۴).

در بررسی عوامل موثر بر پرخاشگری، بررسی مطالعات پیشین دلالت بر این دارند که راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار، به‌ویژه رویکردهای هیجان‌محور و مبتنی بر اجتناب، ارتباط قوی با افزایش سطح پرخاشگری در دانشجویان دارند (شبانی و همکاران، ۲۰۲۵؛ هو[۱۶] و همکاران، ۲۰۲۳؛ گاردنر[۱۷] و همکاران، ۲۰۱۲). مقابله هیجان‌محور اغلب شامل نشخوار فکری و تخلیه هیجانی است که می‌تواند به جای حل عامل

1 Aggression
2 Lim
3 Utley
4 Karaoglan Yilmaz
5 Kersten & Greitemeyer
6 Siann
7 Wu
8 Khadka
9 General Aggression Model (GAM)
10 Rejection concern
11 Quarmley
12 Zhao
13 rejection-aggression
14 Lv
15 Eisenberger & Lieberman
16 Hu
17 Gardner

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]
[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

استرس‌زای اساسی، تأثیر منفی را طولانی‌تر کرده و احساس خشم را تشدید کند. این راهبردها به جای پرداختن به علت اصلی یک درگیری، فرد را در حالت برانگیختگی عاطفی بالا نگه می‌دارند (کاپکین و واتانسیور[1]، ۲۰۲۳). به طور مشابه، مقابله اجتنابی؛ که با انکار یا کناره‌گیری روانی مشخص می‌شود، از پردازش سالم چالش‌های بین فردی جلوگیری می‌کند و به تنش اجتماعی اجازه می‌دهد تا به مرور زمان انباشته شود. هنگامی که دانشجویان از پرداختن مستقیم به مشکلات اجتناب می‌کنند، ناامیدی حاصل اغلب به صورت "پرخاشگری جابه‌جا شده[2]" ظاهر می‌شود، جایی که خشم بر روی اهداف ناخواسته یا بی‌گناه تخلیه می‌شود (کاو[3] و همکاران، ۲۰۲۵). مطالعات نشان می‌دهد که استفاده مداوم از این راهبردها، عملکرد اجرایی را تضعیف کرده و توانایی فرد را در تنظیم مؤثر تکانه‌ها در موقعیت‌های تحریک‌آمیز مختل می‌کند. از آنجا که این راهبردها فقط تسکین موقت ارائه می‌دهند، پریشانی روانشناختی حل نشده اغلب به طغیان‌های کلامی یا فیزیکی خصمانه تبدیل می‌شود (دکلمینت و ریچاردز[4]، ۲۰۲۲).

در راستای عوامل مرتبط و مؤثر بر پرخاشگری، متغیرهای مختلفی نقش دارند. با این حال، آنچه اهمیت دارد، شناسایی مکانیسم‌های میانجی است که در ارتباط بین نگرانی از طرد با پرخاشگری نقش دارند. از جمله متغیرهایی که به‌نظر می‌رسد می‌تواند به‌عنوان متغیر میانجی باشد، راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار است (افرام و کاشدان[5]، ۲۰۱۵؛ زیمر-گمبک[6]، ۲۰۱۵). هنگامی که دانشجویان نسبت به طرد بیش از حد حساس هستند، ترس شدید از قضاوت شدن اغلب باعث طغیان شدید عاطفی می‌شود و حل مسئله عینی را غیرممکن می‌سازد. در نتیجه، آنها تمایل دارند برای مدیریت درد فوری طرد ادراک شده، مقابله متمرکز بر هیجان را اتخاذ کنند و اغلب در چرخه‌های نشخوار فکری یا طغیان‌های هیجانی قرار می‌گیرند که هیچ راه حل بلندمدتی ارائه نمی‌دهند (فریپا[7] و همکاران، ۲۰۲۵). در پژوهشی نشان داده شد که پیش‌بینی آسیب اغلب منجر به مقابله اجتنابی به عنوان یک سپر دفاعی می‌شود. افراد ممکن است از موقعیت‌های اجتماعی کناره‌گیری کنند یا احساسات خود را انکار کنند تا از احتمال طرد شدن دوباره جلوگیری کنند. مطالعات نشان می‌دهد که این اجتناب نوعی محافظت از خود است که متأسفانه مانع از ادارک شایستگی اجتماعی می‌شود (زیمر-گمبک و اسکینر[8]، ۲۰۱۵). در این راستا نتایج پژوهش دو[9] و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد که راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار، حلقه اتصال میان ترس از طرد شدن و بروز پرخاشگری است؛ افرادی که حساسیت بالایی به طرد اجتماعی دارند، به دلیل ضعف در خودکارآمدی و ناتوانی در حل مسئله، هنگام مواجهه با تهدیدات عاطفی به رفتارهای هیجان‌مدار و اجتنابی روی می‌آورند. در واقع می‌توان بیان نمود که این مکانیسم‌های ناکارآمد با تبدیل آسیب‌پذیری درونی به خصومت دفاعی، سعی در محافظت از عزت‌نفس شکننده فرد دارند؛ به طوری که انرژی ناشی از ترسِ پردازش‌نشده، در نهایت به شکل طغیان‌های پرخاشگرانه تخلیه می‌شود (چاکوب و هارپر[10]، ۲۰۱۳؛ زیمر-گمبک، ۲۰۱۵).

انجام این پژوهش و آزمون نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسارگار در بررسی رابطه بین نگرانی از طرد و پرخاشگری در دانشجویان حائز اهمیت است. چراکه علاوه بر آزمون نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسارگار به‌عنوان یک مکانیسم زیربنایی در رابطه بین نگرانی از طرد و پرخاشگری و گسترش دانش در این زمینه؛ می‌تواند نقش مهمی در توسعه و اجرای مداخلات روانشناختی کارآمد جهت پیشگیری و بهبود رفتارهای پرخاشگرانه در دانشجویان داشته باشد. در واقع انجام این پژوهش از ابعاد نظری و عملی از جنبه نوآورانه برخوردار است. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار در رابطه بین نگرانی از طرد و پرخاشگری در دانشجویان انجام شد.

روش

پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع مدلیابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این مطالعه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم پزشکی تهران در سال ۱۴۰۴ بودند. حجم نمونه در این مطالعه با استفاده از فرمول کلاین (۲۰۱۶) محاسبه شد؛ بر این اساس، حجم نمونه ۱۶۰ نفر تعیین گردید؛ در این مطالعه جهت پیشگیری از ریزش احتمالی و افزایش توان آماری حجم نمونه تا ۲۴۰ نفر افزایش

1 Çapkın & Vatansever
2 displaced aggression
3 Cao
4 DiClemente & Richards
5 Afram & Kashdan
6 Zimmer-Gembeck
7 Phiriepa
8 Zimmer-Gembeck & Skinner
9 Du
10 Jacobs & Harper

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]
[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

یافت. نمونه‌گیری به روش هدفمند بر اساس ملاک‌های ورود و خروج از دانشکده‌های داروسازی، علوم دارویی، پزشکی، دندان‌پزشکی، بهزیستی و علوم اجتماعی سلامت بر اساس ملاک‌های ورود به‌صورت آنلاین از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی دانشگاه انجام شد. دانشجویان دختر و پسر در بازه سنی ۲۵ تا ۳۵ سال، مصرف نکردن مواد مخدر و الکل، مصرف نکردن داروهای روانپزشکی، تمایل و رضایت آگاهانه برای شرکت در مطالعه و پر کردن پرسشنامه‌ها، افرادی که تحت درمان برای اختلالات روانی شدید (مانند اختلالات شخصیت یا اختلالات افسردگی شدید) نیستند و مبتلا نبودن به بیماری‌های مزمن جسمانی و اختلالات روانپزشکی به‌عنوان معیارهای ورود لحاظ شد؛ همچنین مخدوش بودن پرسشنامه‌ها به‌عنوان معیار خروج درنظر گرفته شد. همه شرکت‌کنندگان در این پژوهش فرم رضایت آگاهانه را تایید کردند و نسبت به اهداف پژوهش آگاه بودند؛ همچنین شرکت در این پژوهش کاملاً اختیاری بود و هیچ‌گونه ضرر و آسیب جسمانی و روانشناختی برای شرکت‌کنندگان به همراه نداشت؛ علاوه بر این پروپوزال این پژوهش در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران (کمیته اخلاق در پژوهش) با شناسه IR.IAU.TMU.REC.1404.316 مورد تایید قرار گرفته است. در نهایت، برای تحلیل داده‌ها از روش آماری مدلیابی معادلات ساختاری به روش حداکثر درست‌نمایی و نرم افزارهای SPSS نسخه ۲۴ و AMOS نسخه ۲۴ با سطح معناداری ۰/۰۵ استفاده شد.

ابزار سنجش

سیاهه مقابله با شرایط استرس‌زا (CISS)[1]: این سیاهه توسط اندلر و پارکر[2] (۱۹۹۰) برای سنجش راهبردهای مقابله‌ای افراد بزرگسال و نوجوان در شرایط بحرانی و استرس‌زا طراحی شده است. این سیاهه دارای ۲۱ سوال و سه خرده مقیاس مقابله اجتنابی، مقابله مسئله محور و مقابله هیجان محور است، بر اساس پیشینه پژوهشی راهبردهای اجتنابی و هیجان‌محور ناسازگار هستند و راهبرد مسئله محور کارآمد و فعال است. این ابزار به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای، ۱ (هرگز)، ۲ (به ندرت)، ۳ (گاهی)، ۴ (اغلب)، ۵ (خیلی زیاد)، نمره‌گذاری می‌شود. سوالات (۳، ۵، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۷و ۲۰)، راهبرد مقابله‌ای هیجان محور را ارزیابی می‌کنند. سوالات (۲، ۶، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۶و ۱۹)، راهبرد مقابله‌ای مسئله محور را ارزیابی می‌کنند. سوالات (۱، ۴، ۷، ۹، ۱۵، ۱۸و ۲۱)، راهبرد مقابله اجتنابی را ارزیابی می‌کنند. این پرسشنامه بر اساس عامل‌های نظریه شیوه‌های مقابله‌ای اندلر و پارکر تهیه شده است و روایی آن از طریق محتوایی مطلوب گزارش شده است؛ همچنین روایی سازه آن به روش تحلیل عاملی اکتشافی ۰/۷۸ تایید شده است؛ همسانی درونی خرده مقیاس‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای روش مقابله‌ای هیجان‌محور ۰/۷۱، روش مقابله‌ای مسئله‌محور ۰/۷۳و برای روش مقابله‌ای اجتنابی ۰/۷۵ محاسبه شده است (اندلر و پارکر، ۱۹۹۰). در نمونه ایرانی پایایی خرده مقیاس‌های هیجان محور، مسئله محور و اجتنابی به روش بازآزمایی به فاصله ۱۵ روز به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۷۷ و ۰/۷۱ بر روی ۲۰ دانشجو محاسبه شده است؛ همچنین روایی ملاکی نشان داد که بین نمرات این پرسشنامه با پرسشنامه خودکارآمدی عمومی برای راهبرد مسئله‌محور ۰/۴۵ و برای راهبردهای هیجان‌محور و اجتنابی ۰/۳۴- و ۰/۴۲- محاسبه شده است که نشان دهنده روایی همگرا و واگرا است (حسینی دولت آبادی و همکاران، ۱۳۹۳). در این پژوهش جهت سانجش مقابله ناسازگار از سوالات دو راهبرد اجتنابی و هیجان‌محور استفاده شد و ضریب آلفای کرونباخ برای روش مقابله‌ای هیجان‌محور ۰/۷۲ و اجتنابی ۰/۷۳ محاسبه شد.

پرسشنامه‌ی حساسیت به طرد[3] **(RSQ)**: این پرسشنامه توسط داونی و فلدمن[4] (۱۹۹۶) طراحی شده و ۱۸سوال دو بخشی (الف و ب) دارد. بخش الف میزان نگرانی را در اثر طرد شدن می‌سنجد و بر اساس طیف لیکرت ۶ درجه ای از اصلا نگران نیستم (۱) تا خیلی نگرانم (۶) ارزیابی می‌شود. دامنه نمرات از ۱۸ تا ۱۰۸ است. به طوری که نمرات بالا نشانگر میزان نگرانی بالا و نمرات پایین نگرانی کمتری را نشان می‌دهد. قسمت ب میزان پاسخ مثبت را می‌سنجد. سوالات این بخش براساس طیف لیکرت ۶ درجه‌ای از احتمال خیلی کمی دارد (۱) تا احتمال زیادی دارد (۶) سنجیده می‌شود. دامنه نمرات از ۱۸ تا ۱۰۸، نمرات بالا نشانگر دریافت پاسخ مثبت بیشتر و نمرات کمتر میزان پاسخ مثبت کمتر را نشان می‌دهد (داونی و همکاران، ۱۹۹۶). همسانی درونی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و با روش بازآزمایی در فاصله زمانی ۲ هفته ۰/۹۱ گزارش شده است (داونی و همکاران،۱۹۹۶). روایی پرسشنامه به روش سازه با تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد و نشان داده شده است که همه سوالات این پرسشنامه دارای بار عاملی بیشتر از ۰/۳۰ بودند (بوندو و کراهی[5]، ۲۰۱۵). در ایران خوشکام و همکاران (۱۳۹۳) ضریب پایایی این پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ گزارش کردند. نتایج تحلیل عاملی

1 Coping Inventory for Stressful Situations
2 Endler & Parker
3. rejection sensitivity questionnaire
4. Downey & Feldman
5. Bondü, & Krahé

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]
[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

اکتشافی نشان داد که پرسشنامه حساسیت به طرد از دو مقیاس «انتظار پذیرش[1]» و «نگرانی از طرد شدن[2]» است که در مجموع ۰/۲۸ واریانس را تبیین می‌کنند. مدل دو عاملی پرسشنامه با روش تحلیل عاملی تاییدی مشخص شد. وجود همبستگی‌های مثبت و منفی بین پرسشنامه حساسیت به طرد با پرسشنامه‌های نگرانی (r=۰/۴۵) و عزت نفس (r=-۰/۵۲) نشانگر روایی همگرا و واگرای مطلوب پرسشنامه است. در پژوهش حاضر ضریب پایایی زیر مقیاس نگرانی از طرد شدن ۰/۷۷ محاسبه شد.

پرسشنامه‌ی پرخاشگری[3] (AQ): نسخه جدید پرسشنامه پرخاشگری که قبلا تحت عنوان پرسشنامه خصومت بود، توسط باس و پری[4] (۱۹۹۲) مورد بازنگری قرار گرفته است. این پرسشنامه شامل ۲۹ سوال و چهار خرده مقیاس است که ۴ عامل پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت را می‌سنجد. آزمودنی‌ها به هرکدام از سوالات در یک طیف ۵ درجه‌ای از کاملا شبیه من است (۵) تا کاملا شبیه من نیست (۱) پاسخ می‌دهند. دو سوال ۶ و ۱۹ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. با مجموع نمرات زیر مقیاس‌ها، نمره کل پرخاشگری به دست می‌آید. حداقل و حداکثر نمره در این پرسشنامه ۲۹ و ۱۴۵ است. لئون[5] و همکاران (۲۰۰۲) پایایی و روایی سازه و همگرایی پرسشنامه را مورد ارزیابی قرار دادند؛ پایایی کل مقیاس به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمده است و این پرسشنامه روایی ملاکی مطلوبی (r=۰/۸۴) با پرسشنامه خشونت نشان داده است. در نمونه ایرانی ضریب بازآزمایی به فاصله سه هفته برای زیرمقیاس‌ها (با فاصله ۳ هفته) ۰/۸۰ تا ۰/۷۲ و همبستگی بین ۴ زیر مقیاس‌ها ۰/۳۸ تا ۰/۴۲ گزارش شده است (سامانی، ۱۳۸۶). علاوه بر این، همسانی درونی برای زیرمقیاس پرخاشگری بدنی ۰/۸۲، پرخاشگری کلامی ۰/۸۱، خشم ۰/۸۳ و خصومت ۰/۸۰ بوده است؛ همچنین روایی سازه با بهره‌گیری از تحلیل عاملی، چهار عامل پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت از آن استخراج شد و همه سوالات بار عاملی مطلوب بیشتر از ۰/۴۰ داشتند (سامانی، ۱۳۸۶). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه ۰/۷۱ به دست آمد.

یافته ها

در این پژوهش ۲۴۰ نفر در میانگین و انحراف معیار سنی ۲۷/۹۵±۲/۶۴ سال مشارکت داشتند. ۱۱۱ نفر (۴۶/۳۰ درصد) دختر و ۱۲۹ نفر (۵۳/۷۰ درصد) متاهل بودند. ۱۸۷ نفر (۷۷/۹۰ درصد) در مقطع کارشناسی ارشد و ۵۳ نفر (۲۲/۱۰ درصد) در مقطع دکتری تخصصی/حرفه‌ای قرار داشتند. ۱۹۵ نفر (۸۱/۳۰ درصد) مجرد و ۴۵ نفر (۱۸/۲۰ درصد) متاهل بودند. ۱۷۸ نفر (۷۴/۲۰ درصد) بیکار و ۶۲ نفر (۲۵/۸۰ درصد) شاغل بودند. در جدول ۱ شاخص‌های گرایش مرکزی و ضرایب همبستگی پیرسون ارائه شده است.

جدول ۱: شاخص‌های گرایش مرکزی و ضرایب همبستگی پیرسون

متغیرها	پرخاشگری	نگرانی از طرد	مقابله هیجان‌مدار	مقابله اجتنابی
پرخاشگری	۱			
نگرانی از طرد	۰/۵۲ **	۱		
مقابله هیجان‌مدار	۰/۴۵ **	۰/۲۸ **	۱	
مقابله اجتنابی	۰/۴۹ **	۰/۳۲ **	۰/۵۵ **	۱
میانگین	۷۰/۲۸	۳۱/۰۰	۱۳/۷۷	۱۵/۸۱
انحراف معیار	۱۸/۵۶	۸/۷۷	۴/۶۷	۷/۳۷
کجی	۰/۴۵	۰/۹۹	۰/۷۵	۰/۷۲
کشیدگی	-۰/۴۲	۱/۰۳	۰/۱۲	-۰/۴۱

در جدول ۱ یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی پیرسون ارائه شده است؛ آماره شاخص‌های کجی و کشیدگی در محدوده ۲ الی ۲- قرار داشت که نشان دهنده نرمال بودن توزیع داده‌ها در متغیرهای پژوهش است؛ همچنین ضریب مردیا در این مطالعه ۶/۲۱ محاسبه

1. acceptance expectancy
2. rejection concern
3. Aggression questionnaire
4. Boss & Perry
5. Leon

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]
[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

شد، به عبارت دیگر نرمال بودن چند متغیری نیز برقرار است، زیرا مقدار این آماره کمتر از ۸ می‌باشد. با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها جهت بررسی رابطه خطی بین متغیرها از آزمون پارامتری ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد؛ نتایج ضرایب همبستگی در جدول ۱ نشان داد که پرخاشگری با نگرانی از طرد (r=۰/۵۲)، مقابله هیجان‌مدار (r=۰/۴۵) و مقابله اجتنابی (r=۰/۴۹) همبستگی مثبت و معنادار داشت؛ همچنین یافته‌ها نشان داد که مکقابله هیجان‌مدار (r=۰/۲۸) و اجتنابی (r=۰/۳۲) با نگرانی از طرد همبستگی مثبت و معنادار داشت (P<۰/۰۵). به منظور اجرای آزمون مدل‌یابی معادلات ساختاری و بررسی برازش مدل پیشنهادی، ابتدا پیش‌فرض‌های استقلال خطاها و عدم هم‌خطی چندگانه بررسی شد، نتایج نشان داد که آماره دوربین واتسون[1] برابر با ۱/۸۹ و در دامنه مطلوبیت ۱/۵۰ تا ۲/۵۰ قرار دارد و بیانگر استقلال باقی‌مانده‌ها است. هم‌چنین هرچه مقدار تولرانس بیش‌تر (نزدیک به ۱) باشد، میزان هم‌خطی کمتر است؛ در این مطالعه میزان تلورانس برای متغیرهای پیش‌بین و میانجی بین ۰/۶۶ الی ۰/۸۸ محاسبه شد که نشانگر هم‌خطی مطلوب است. به‌منظور آزمون مدل مفهومی پژوهش از مدل معادلات ساختاری با حداکثر درست‌نمایی استفاده شد، ضرایب مسیر در شکل ۱ ارائه شده است.

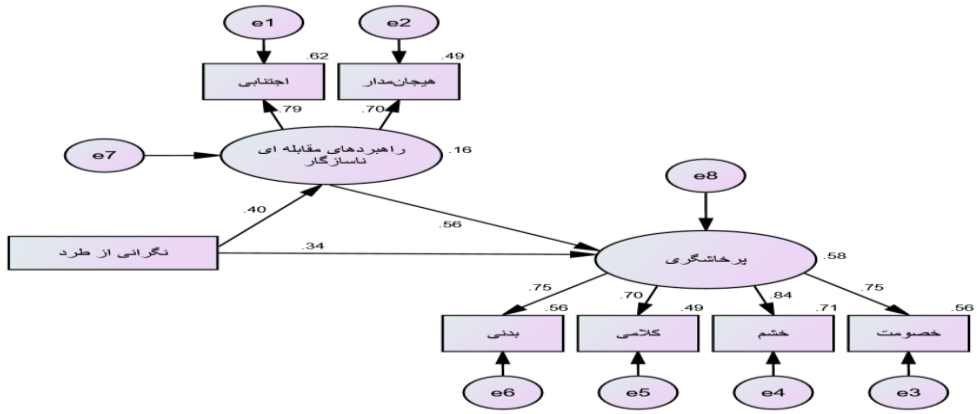

شکل ۱: مدل برازش شده پژوهش در حالت استاندارد

با توجه به نتایج شکل ۱ بر اساس ضرایب استاندارد مدل پیشنهادی نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار در رابطه بین بین نگرانی از طرد و پرخاشگری در دانشجویان در مجموع ۵۸ درصد از واریانس را پیش‌بینی کرد؛ در ادامه ضرایب مسیرهای مستقیم در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: ضرایب اثرات مستقیم متغیرهای مدل معادلات ساختاری

مسیرها	ضریب مسیر	خطا استاندارد	مقدار t	حد پایین	حد بالا	معناداری
نگرانی از طرد --- پرخاشگری	۰/۳۴	۰/۰۸	۵/۴۳	۰/۱۹	۰/۴۵	۰/۰۱
راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار --- پرخاشگری	۰/۵۶	۰/۰۷	۵/۴۳	۰/۴۳	۰/۶۷	۰/۰۱
نگرانی از طرد --- راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار	۰/۴۰	۰/۰۷	۵/۰۹	۰/۲۸	۰/۵۱	۰/۰۱

نتایج در جدول ۲ نشان داد که نگرانی از طرد (β=۰/۳۴) و راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار به‌طور مثبت (β=۰/۵۶) با پرخاشگری رابطه معنادار داشتند (P<۰/۰۵). نگرانی از طرد و راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار به طور مثبت (β=۰/۴۰) رابطه مستقیم و معنادار داشتند (P<۰/۰۵)؛ در واقع می‌توان گفت روابط مستقیم در متغیرهای مدل معنادار است در ادامه، نتایج تحلیل میانجی در جدول ۳ ارائه شده است.

1 .Durbin-Watson

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]
[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

جدول ۳: اثرات میانجی مدل معادلات ساختاری

مسیرها	ضریب مسیر	خطا استاندارد	حد پایین	حد بالا	معناداری
نگرانی از طرد --- راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار – پرخاشگری	۰/۲۳	۰/۰۵	۰/۱۵	۰/۳۳	۰/۰۱

به منظور بررسی نقش میانجی از روش بوت استرپ استفاده شد، نتیجه در جدول ۳ نشان داد که راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار (β=۰/۲۳) در رابطه بین نگرانی از طرد و پرخاشگری نقش میانجی داشتند (P<۰/۰۵). در ادامه شاخص‌های برازش حاصل از مدل پیشنهادی ارائه شده است.

جدول ۴: شاخص‌های برازش مدل مفهومی پژوهش

شاخص‌های برازش	CMIN	P	df	CMIN/DF	CFI	GFI	AGFA	IFI	NFI	RMSEA
مدل پژوهش	۲۸/۷۷	۰/۰۶	۱۲	۲/۴۰	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۹۳	۰/۹۷	۰/۹۶	۰/۰۷
معیار تصمیم	-	P>۰/۰۵	-	<۵	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	<۰/۰۸

نتایج جدول ۴ نشان داد که شاخص‌های برازندگی حاصل از مدل معادلات ساختاری مدل‌یابی نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار در رابطه بین بین نگرانی از طرد و پرخاشگری در دانشجویان از برازش مطلوب برخوردار بود، چرا که مقدار ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA=۰/۰۷) مطلوب گزارش شد؛ همچنین شاخص نیکویی برازش (GFI=۰/۹۷)، شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI=۰/۹۳)، شاخص تناسب هنجار (NFI=۰/۹۶)، شاخص تناسب افزایشی (IFI=۰/۹۷) و شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI=۰/۹۷) بیشتر از ۰/۹۰ می‌باشند. همچنین شاخص مجذور کای/درجه آزادی (X2/df=۲/۴۰) کمتر از ۵ محاسبه شد که نشان دهنده برازش مطلوب مدل پیشنهادی است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار در رابطه بین نگرانی از طرد و پرخاشگری در دانشجویان انجام شد. یافته اول نشان داد که نگرانی از طرد با پرخاشگری رابطه مستقیم داشت؛ در واقع افزایش نمره در نگرانی از طرد با افزایش پرخاشگری در دانشجویان همراه بود، این یافته با پژوهش‌های قروملی و همکاران (۲۰۲۲) و ژو و همکاران (۲۰۲۳) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اینگونه استنباط نمود که نگرانی از طرد به عنوان یک حساسیت پردازش شناختی-هیجانی توصیف می‌شود که در آن فرد با اضطراب و انتظار بالا به استقبال موقعیت‌های اجتماعی می‌رود. این نگرانی مفرط باعث می‌شود فرد نسبت به نشانه‌های طرد احتمالی بیش‌هوشیار شده و رفتارهای مبهم یا خنثای دیگران را به عنوان نشانه‌های عمدی نادیده گرفته شدن یا خصومت تعبیر کند، که به آن سوگیری انتساب خصمانه می‌گویند (لو و همکاران، ۲۰۲۵). این ادراک نادرست، سیستم دفاعی فرد را فعال کرده و منجر به برانگیختگی هیجانی شدیدی می‌شود که اغلب در قالب پرخاشگری واکنشی بروز می‌یابد. همچنین، ترس مداوم از طرد شدن، ظرفیت‌های خودتنظیمی افراد را فرسوده کرده و مانع از مهار تکانه‌های خصمانه در تعاملات میان‌فردی می‌شود. در واقع، پرخاشگری در اینجا نقش یک "ضربه پیش‌دستانه" یا سپر دفاعی را ایفا می‌کند تا فرد از تحقیر احتمالی جلوگیری کرده یا قدرت از دست رفته خود را بازیابی نماید. این چرخه مخرب باعث می‌شود افراد برای مقابله با تهدیدهای خیالی یا واقعی، به رفتارهای ضد اجتماعی روی آورد که متأسفانه در نهایت منجر به طرد واقعی و تشدید نگرانی‌های اولیه او می‌گردد. بنابراین، ارتباط بین این دو متغیر ریشه در مکانیسم‌های روان‌شناختی دارد که هدفشان صیانت از جایگاه اجتماعی فرد در برابر تهدیدهای ادراک شده است (اسنبرگر و لیبرمن، ۲۰۲۴).

یافته دوم نشان داد که راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار (هیجان‌محور و اجتنابی) با پرخاشگری رابطه مستقیم داشت؛ در واقع افزایش نمره در راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار با افزایش پرخاشگری در دانشجویان همراه بود، این یافته با پژوهش‌های شبانی و همکاران (۲۰۲۵) و هو و همکاران (۲۰۲۳) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اینگونه استنباط نمود که راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار از طریق تضعیف فرآیند تنظیم هیجان، مسیر را برای بروز پرخاشگری هموار می‌کنند. در مقابله هیجان‌محور، فرد به جای حل ریشه‌ای مسئله، در گرداب

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]
[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

عواطف منفی و نشخوار فکری گرفتار می‌شود که این امر باعث تداوم برانگیختگی فیزیولوژیک و تشدید احساس خشم می‌گردد. از سوی دیگر، راهبردهای اجتنابی مانند انکار یا کناره‌گیری، مانع از مواجهه سازنده با چالش‌های میان‌فردی شده و باعث می‌شوند تنش‌های روانی مانند یک انبار باروت روی هم انباشته شوند. زمانی که ظرفیت روانی فرد برای نادیده گرفتن استرس لبریز می‌شود، این فشارهای درونی معمولاً به شکل انفجاری و در قالب پرخاشگری واکنشی یا جابه‌جا شده بر سر دیگران تخلیه می‌گردند (کاپکین و واتانسیور، ۲۰۲۳). تحقیقات نشان می‌دهند که این سبک‌های مقابله‌ای، منابع شناختی لازم برای خودکنترلی را فرسوده کرده و مانع از به‌کارگیری تفکر منطقی در لحظات بحرانی می‌شوند. در واقع، فردی که از حل مسئله ناتوان است، پرخاشگری را به عنوان ابزاری ابتدایی برای کاهش فشار درونی یا بازگرداندن احساس قدرتِ از دست رفته به کار می‌گیرد (گاردنر و همکاران، ۲۰۱۲). علاوه بر این، اجتناب مداوم فرصت یادگیری مهارت‌های اجتماعی و حل تعارض را از افراد سلب کرده و آنها را در بن‌بست‌های ارتباطی قرار می‌دهد که خروجی آن‌ها اغلب خشونت کلامی یا فیزیکی است. این چرخه معیوب نشان می‌دهد که چگونه ناتوانی در مدیریت صحیح استرس، به مرور زمان باعث کاهش آستانه تحمل و افزایش پاسخ‌های خصمانه در تعاملات اجتماعی می‌شود. در نهایت، راهبردهای ناسازگار با جایگزین کردن واکنش‌های تکانشی به جای تحلیل‌های منطقی، پیوند میان فشار روانی و رفتارهای ضد اجتماعی را مستحکم‌تر می‌کنند (دکلمینت و ریچاردز، ۲۰۲۲).

یافته سوم نشان داد که نگرانی از طرد با راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار (هیجان‌محور و اجتنابی) رابطه مستقیم داشت؛ در واقع افزایش نمره در نگرانی از طرد با افزایش راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار در دانشجویان همراه بود، این یافته با پژوهش‌های افرام و کاشدان (۲۰۱۵) و زیمر-گمبک (۲۰۱۵) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اینگونه استنباط نمود که نگرانی از طرد به عنوان یک منبع استرس‌زای مزمن، ظرفیت‌های شناختی فرد را اشباع کرده و او را به سمت انتخاب راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار سوق می‌دهد. زمانی که فرد به شدت نگران قضاوت منفی یا محرومیت اجتماعی است، سیستم هشدار دهنده روانی او همواره در وضعیت "آماده باش" قرار دارد که این امر منجر به غلبه هیجانات بر منطق می‌شود. در چنین شرایطی، فرد به دلیل ترس فلج‌کننده از مواجهه با واقعیت، به مقابله اجتنابی روی می‌آورد تا از دردِ احتمالی ناشی از طرد شدن پیشگیری کند؛ به عبارتی، اجتناب به یک سپر دفاعی برای محافظت از عزت‌نفس آسیب‌پذیر تبدیل می‌شود (فریپا و همکاران، ۲۰۲۵). همچنین مبانی نظری بر این نکته تأکید دارند که نگرانی از طرد باعث می‌شود فرد موقعیت‌های چالش‌برانگیز را نه به عنوان مسئله‌ای برای حل کردن، بلکه به عنوان تهدیدی برای بقای اجتماعی خود ببیند. این ادراک تهدیدآمیز، دسترسی به منابع فکری برای مدیریت استرس را مسدود کرده و فرد را به سمت رفتارهای تکانشی و غیرمنطقی هدایت می‌کند. در واقع، راهبردهای ناسازگار در اینجا تلاشی ناکام برای تسکین فوریِ رنج عاطفی هستند که جایگزین تحلیل‌های عمیق و منطقی می‌گردند. تداوم این وضعیت باعث می‌شود که فرد به جای اصلاح روابط خود، با پناه بردن به انکار یا برون‌ریزی‌های هیجانی، از هسته اصلی مشکل فاصله بگیرد (زیمر-گمبک و اسکینر، ۲۰۱۵).

در نهایت یافته چهارم نشان داد که راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار (هیجان‌محور و اجتنابی) بین نگرانی از طرد و پرخاشگری نقش میانجی داشت؛ این یافته با پژوهش‌های دو و همکاران (۲۰۲۴) و چاکوب و هارپر (۲۰۱۳) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اینگونه استنباط نمود که نگرانی از طرد به تنهایی عامل مستقیم پرخاشگری نیست، بلکه چگونگی مدیریت این فشار روانی تعیین‌کننده خروجی رفتاری فرد است. بر اساس مبانی نظری، زمانی که فرد با حساسیت بالا انتظار طرد شدن را دارد، دچار برانگیختگی هیجانی شدیدی می‌شود که نیازمند تنظیم است؛ اما ناتوانی در به‌کارگیری روش‌های حل مسئله باعث می‌شود او به راهبردهای هیجان‌محور و اجتنابی روی آورد. در این فرآیند، مقابله هیجان‌محور با دامن زدن به نشخوار فکری و تمرکز مفرط بر رنج عاطفی، ادراک فرد از تهدید را تقویت کرده و خشم نهفته او را به سطح می‌آورد. همزمان، راهبردهای اجتنابی با نادیده گرفتن صورت مسئله و انباشت تعارضات میان‌فردی، باعث می‌شوند که تنش‌های حل‌نشده به یکباره و در قالب پرخاشگری واکنشی تخلیه شوند. در واقع، این راهبردهای ناسازگار مانند یک فیلتر عمل کرده و اضطراب درونی ناشی از ناامنی اجتماعی را به رفتارهای خصمانه بیرونی تفسیر می‌کنند (دو و همکاران، ۲۰۲۴). این میانجی‌گری تبیین می‌کند که سبک‌های مقابله‌ای ناسازگار، منابع خودتنظیمی فرد را فرسوده کرده و با کاهش کنترل تکانه، پرخاشگری را به عنوان ابزاری دفاعی برای صیانت از خودِ آسیب‌پذیر جایگزین می‌کنند. به عبارت دیگر، نگرانی از طرد سوختِ اولیه را فراهم می‌کند (شبانی و همکاران، ۲۰۲۵) و راهبردهای ناسازگار به عنوان موتور محرکی عمل می‌کنند که این انرژی منفی را به سمت رفتارهای آسیب‌رسان هدایت می‌نماید (افرام و کاشدان، ۲۰۱۵).

در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که نگرانی از طرد به صورت مستقیم و با نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای ناسازگار بر پرخاشگری دانشجویان اثر دارد. به طور کلی، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که نگرانی از طرد به عنوان یک مؤلفه روانی حساس، پتانسیل بروز

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]
[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

رفتارهای پرخاشگرانه را در دانشجویان به شکل معناداری افزایش می‌دهد. این تأثیرگذاری فرآیندی دوگانه دارد؛ به این معنا که ترس از طرد شدن نه تنها به صورت مستقیم منجر به برانگیختگی و پرخاشگری می‌شود، بلکه با سوق دادن دانشجو به سمت انتخاب شیوه‌های مقابله‌ای ناکارآمد، شدت این رفتارهای تهاجمی را دو چندان می‌کند.

با وجود رعایت استانداردهای علمی در این مطالعه، محدودیت‌هایی نظیر محدودیت در تفکیک دانشجویان به لحاظ تفاوت‌های فرهنگی برای بررسی عوامل فرهنگی، طولانی بودن پرسشنامه‌ها از نظر تعداد سوالات که مشارکت دانشجویان در پژوهش را دشوار کرد و در نهایت مقطعی بودن طرح پژوهش که امکان تغییرات در طول زمان را محدود ساخت. بر این اساس پیشنهاد می‌شود که در مطالعات آینده عوامل فرهنگی شناسایی و در مدل کنترل گردند و جهت مشارکت بیشتر دانشجویان از پرسشنامه‌ها با سوالات کمتر استفاده گردد. همچنین جهت دستیابی به اطلاعات بیشتر در طول زمان از طرح پژوهش طولی استفاده شود. در زمینه کاربردی برگزاری کارگاه‌های آموزشی و درمانی با هدف بهبود راهبردهای مقابله‌ای و نگرانی از طرد پیشنهاد می‌شود که در دانشگاه‌ها توسط روانشناسان برگزار شود.

منابع

حسینی دولت آبادی، ف.، صادقی، ع.، سعادت، س.، و خدایاری، ه. (۱۳۹۳). رابطه بین خودکارآمدی و خودشکوفایی با راهبردهای مقابله‌ای در دانشجویان. *پژوهش در اموزش پزشکی*،۶(۱)، ۱۰-۱۸. https://sid.ir/paper/244464/fa

خوشکام، س.، بهرامی، ف.، رحمت الهی، ف.، و نجارپوریان، س. (۱۳۹۳). خصوصیات روانسنجی پرسشنامه حساسیت به طرد در دانشجویان، *پژوهش‌های روانشناختی*، ۱۷(۱)، ۴۴-۲۴. https://www.sid.ir/paper/66320/fa

سامانی، س. (۱۳۸۶). بررسی پایایی و روایی پرسشنامهٔ پرخاشگری باس و پری. *مجله روانپزشکی و روان شناسی بالینی*،۱۳(۴)، ۳۵۹-۳۶۵. https://www.sid.ir/paper/16672/fa

Afram, A., & Kashdan, T. B. (2015). Coping with rejection concerns in romantic relationships: An experimental investigation of social anxiety and risk regulation. *Journal of Contextual Behavioral Science*, *4*(3), 151-156. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212144715000216

Bondü, R., & Krahé, B. (2015). Links of justice and rejection sensitivity with aggression in childhood andadolescence. *Aggressive behavior*, *41(4), 353-368*. https://doi.org/10.1002/ab.21556

Boss, A. H., & Perry, M. (1992). The Aggression questionnaire. *Journal Pers Soc*, *63*, 452-9. https://doi.org/10.1037//0022-3514.63.3.452

Cao, W., Chen, L., Tang, R., Zhao, X., Mattila, A. S., Liu, J., & Qin, Y. (2025). When customers become scapegoats: how negative gossip about organizational change can cause negative emotions and displaced aggression. *Personnel Review*, *54*(1), 256-283. https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/PR-11-2023-0941/full/html

Çapkın, M. K., & Vatansever, M. (2023). Mediating roles of problem-focused and emotion-focused coping styles between adverse life events and aggression. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *15*(Supplement 1), 332-345. https://dergipark.org.tr/en/pub/pgy/article/1320032

DiClemente, C. M., & Richards, M. H. (2022). Community violence in early adolescence: Assessing coping strategies for reducing delinquency and aggression. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, *51*(2), 155-169. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15374416.2019.1650365

Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, *70*(6), 1327. https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.6.1327

Du, X., Ding, C., Xiang, G., Li, Q., Liu, X., Xiao, M., ... & Chen, H. (2024). Rejection sensitivity and reactive aggression in early adults: The mediating role of loneliness and maladaptive coping. *Psychological reports*, *127*(2), 786-806. https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00332941221125771

Eisenberger, N. I., & Lieberman, M. D. (2004). Why rejection hurts: a common neural alarm system for physical and social pain. *Trends in cognitive sciences*, *8*(7), 294-300. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15242688/

Endler, N. S., & Parker, J. D. (1990). Multidimensional assessment of coping: a critical evaluation. *Journal of personality and social psychology*, *58*(5), 844. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/2348372/

Gardner, K. J., Archer, J., & Jackson, S. (2012). Does maladaptive coping mediate the relationship between borderline personality traits and reactive and proactive aggression?. *Aggressive behavior*, *38*(5), 403-413. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ab.21437

Hu, W., & Sun, M. (2023). Covid-19 stressors and aggression among Chinese college students: the mediation role of coping strategies. *International journal of environmental research and public health*, *20*(4), 3171. https://www.mdpi.com/1660-4601/20/4/3171

Jacobs, N., & Harper, B. (2013). The effects of rejection sensitivity on reactive and proactive aggression. *Aggressive behavior*, *39*(1), 3-12. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ab.21455

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]

[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]

Karaoglan Yilmaz, F. G., Avci, U., & Yilmaz, R. (2023). The role of loneliness and aggression on smartphone addiction among university students. *Current psychology*, *42*(21), 17909-17917. https://link.springer.com/article/10.1007/s12144-022-03018-w

Kersten, R., & Greitemeyer, T. (2024). Human aggression in everyday life: An empirical test of the general aggression model. *British journal of social psychology*, *63*(3), 1091-1111. https://bpspsychub.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/bjso.12718

Khadka, C. (2024). Social Learning Theory and the Development of Aggression. *Medha: A Multidisciplinary Journal*, *7*(1), 79-92. https://nepjol.info/index.php/medha/article/view/73897

Leon, A.G., Reyes, G.A., Vila, J., Perez, N., Robles, H., Ramos, M.M. (2002). The aggression questionnaaire: A validation study in student samples. *Spanish J Psychol*, *5*, 53-45. https://doi.org/10.1017/s1138741600005825

Lim, E., Goh, Y. S. S., Ho, C., Sezer, B., Wynaden, D., Oam, T. M., & Chen, W. (2025). Evaluating an aggression management education that incorporated virtual reality: Pre-post pilot study with nursing students. *International Journal of Mental Health Nursing*, *34*(S1), 181-190. https://discovery.nus.edu.sg/11052-cyrus-ho/publications

Lv, J., Wang, X., Jiang, R., Chen, X., Hong, D., Huang, Y., ... & Yang, P. (2025). Longitudinal Effects of Peer Rejection on Reactive/Proactive Aggression: Risk Accumulation or Cognitive Dissonance?. *Aggressive Behavior*, *51*(6), e70052. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ab.70052

Phiriepa, A., Matlakala, F. K., & Mapaling, C. (2025). Resilience in the face of rejection: coping strategies of reapplicants to a clinical psychology master's programme. *Discover Social Science and Health*, *5*(1), 97. https://link.springer.com/article/10.1007/s44155-025-00257-7

Quarmley, M., Feldman, J., Grossman, H., Clarkson, T., Moyer, A., & Jarcho, J. M. (2022). Testing effects of social rejection on aggressive and prosocial behavior: A meta-analysis. *Aggressive behavior*, *48*(6), 529-545. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ab.22026

Shabani, M., Meqdadipour, H., Kalroozi, F., Moradi, M., & Galougahi, M. H. K. (2025). Student Aggression in a Military Medical University and Coping Strategies for Dealing With Stressful Conditions: A Cross-Sectional Descriptive-Analytical Study in Iran. *Health Science Reports*, *8*(8), e70899. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/hsr2.70899

Siann, G. (2024). *Accounting for aggression: Perspectives on aggression and violence*. Routledge.

Utley, J. W., Sinclair, H. C., Nelson, S., Ellithorpe, C., & Stubbs-Richardson, M. (2022). Behavioral and psychological consequences of social identity-based aggressive victimization in high school youth. *Self and Identity*, *21*(1), 61-85. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15298868.2021.1920049

Wu, X. W., Du, Y., & Jiao, Y. (2026). Esophageal neuroendocrine carcinoma: molecular insights, diagnostic advances, and emerging treatment strategies. *Clinical and Translational Oncology*,*19*, 1-10. https://link.springer.com/article/10.1007/s12094-025-04191-7

Zhao, J., Guo, Z., Shi, H., Yu, M., Jiao, L., & Xu, Y. (2023). The relationship between parental phubbing and interpersonal aggression in adolescents: the role of rejection sensitivity and school climate. *Journal of interpersonal violence*, *38*(11-12), 7630-7655. https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/08862605221145722

Zimmer-Gembeck, M. J. (2015). Emotional sensitivity before and after coping with rejection: A longitudinal study. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *41*, 28-37. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0193397315000544

Zimmer-Gembeck, M. J., & Skinner, E. A. (2015). Adolescent vulnerability and the distress of rejection: Associations of adjustment problems and gender with control, emotions, and coping. *Journal of Adolescence*, *45*, 149-159. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140197115002262

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-10]

[DOI: 10.66224/Rooyesh.15.1.191]